

Kievitseieren rapen, de sluitingsdatum in april en de nazorg

Dit gebruik is nogal in discussie geweest in verband met de sluitingsdatum (5 april of 12 april) voor Friesland, waarbij tenslotte is bepaald, dat de Friezen tot 12 april mochten blijven zoeken. De meningen van de deskundigen blijven verdeeld, een werkgroep kon het over het advies niet eens worden. In 1975 verscheen hierover een rapport van Drs. Beintema.

Tijdens onze vakantie op Ameland heb ik nogal uitvoerig over dit onderwerp kunnen spreken met een uitnemend kenner van het boerenbedrijf in Friesland, van het gedrag van weidevogels en van deze bij uitstek Friese eierzoekeport.

Om te beginnen had hij veel kritiek op het rapport van Drs. Beintema, waarvan de inhoud niet overeenstemde met de werkelijke stand van zaken op Ameland.

Zoals reeds bij onze discussies in de VWG vermeld, valt het niet te ontkennen, dat het voorjaar in Friesland en op de Waddeneilanden zijn intrede later doet dan in de rest van ons land. Medio mei komt hier bij ons de meidoorn tot bloei, maar begin juni kan men in het Noorden nogeens hetzelfde beleven, terwijl het weerbericht dagelijks duidelijk aan-geeft, dat de temperaturen bij de Waddenzee lager liggen. De temperaturen in maart zijn uiteraard belangrijk voor de legactiviteit van de kievit, en het is aan te nemen, dat het eerste ei en ook de volgende in Midden-Nederland eerder in het nest worden gedeponeerd dan in onze Noordelijke provincies. Er bestaan wel statistieken met temperaturen en vinddata op dit gebied, maar mijn zegsman had een duidelijk praktijk-voorbeeld. Een Amelandse vader, die op het eiland zocht, had einde maart slechts 2 eieren kunnen rapen, terwijl bij telefonisch contact met zijn zoon in Utrecht bleek, dat die er op dat tijdstip reeds 12 had gevonden.

Hij was van mening, dat er jaarlijks - uitzonderingen daargelaten - een verschil bestaat van gemiddeld 7 tot 10 dagen in het begin van de broedactiviteiten van de kievit tussen het Noorden en andere provincies. Dit verklaart ook het feit, dat er wel eens autobussen met Friese eierzoekeers naar zuidelijker streken rijden om te rapen, dus als het ware "het voorjaar tegemoet". Deze excursies keurde hij overigens af, maar wel vond hij het redelijk, dat men in Friesland een week extra de tijd krijgt om deze zoekerij te beoefenen, te meer waar het hier om een zeer oud gebruik gaat. Wij moesten ook niet vergeten, dat door het eierenzoeken de Friese vogelbescherming een grote stimulans gekregen heeft, waarbij ieder jaar opnieuw jonge krachten worden ingeschakeld.

Mijn zegsman - reeds 20 jaren ringdeskundige - zou het ten zeerste betreuren, indien ook voor Friesland de datum zou worden vervroegd tot 5 april, dan wel het zoeken geheel zou worden verboden, omdat in beide gevallen de animo en de inzet voor de nazorg zouden verdwijnen.

Deze nazorg is bij ons minder bekend, maar wordt in Friesland en op de Waddeneilanden intensief bedreven, door eierzoekeers, vogelwachters, vogelliefhebbers en boeren. Dit is vaak een vrij omvangrijke organisatie, waaraan jaarlijks duizenden in het veld deelnemen. Staatssecretaris Meyer van C.R.M. heeft zich dit jaar in de buurt van Grouw persoonlijk op de hoogte gesteld van dit werk en bleek zeer onder de indruk van deze vogelbeschermende maatregelen tijdens de nazorg.

Er bestaat een direct en aantoonbaar verband tussen het kievitseieren zoeken en deze nazorg, waarvan alle weidevogels profiteren. Hieronder wat bijzonderheden omtrent de nazorg:

1. Nazorg is de bescherming van alle weidevogels na de sluitingsdatum van de raaptijd, dus na 12 april, en bestaat uit een samenwerking van boeren en vogelliefhebbers, waaronder de eierenzoekers. Het doel is zoveel mogelijk nesten te beschermen tijdens de veldwerkzaamheden, ook tegen vertrappen door paarden en vee.
2. Er worden nestbeschermers van betonijzer geplaatst boven de nesten, die gevaar lopen door het vee te worden vertrapt. Nam men vroeger wel eens aan, dat dit vee de nesten voorzichtig mijdt, dit is een fabel en bescherming tegen dit gevaar is nodig. Tegen paarden en jongvee is niet veel bestand, omdat deze dieren te veel draven en te onrustig zijn. Veel nesten gaan dan ook in deze weilanden verloren. Melkvee daarentegen gedraagt zich rustiger en in dergelijke weiden helpen nestbeschermers vaak uitstekend. Soms wordt het ijzer ingesmeerd met verse koemest.
3. De boeren proberen tijdens het maaien met de maaimachine zoveel mogelijk nesten en jonge vogels te sparen, door in het midden van het veld te beginnen, waardoor de nestvlinders naar de slootkanten kunnen uitwijken. Ook worden proeven genomen met meterslange ijzeren stangen, die het gras naast de maaistrook in beweging brengen, zodat broedende vogels opvliegen en nesten kunnen worden ontdekt. Deze legsels kunnen dan bij de volgende "maaironde" worden ontweken.
4. In veel gevallen worden nesten vóór de aanvang van het maaien reeds opgespoord en met stokken gemerkt. Zelfs worden nesten meter voor meter verplaatst - tot zelfs over sloten - indien dit beslist nodig is. Na de maaiwerkzaamheden vertoont zo'n kaal grasveld dan een aantal eilandjes van hoog gras, waarin scholeksters, grutto's, kieviten en andere weidevogels broeden. Deze graspollen zijn dus gespaard, niet alleen doordat de plaatsen van tevoren zijn gemerkt, maar ook doordat de maaiers tijdens het werk nog menigmaal proberen nesten te localiseren. Interessant is in dit verband een ontdekking van een Friese boer in het voorjaar van 1976, die had gemerkt dat kraaien wel eens op de stokken rond de nesten afkomen, omdat zij snel veranderingen in de omgeving opmerken. Hij plaatste een flinke stok schuin boven het nest en constateerde, dat kraaien niet onder deze schuinstaande stok durven te komen.

Het is een feit, dat Friese boeren nogal vaak belangstelling hebben voor de vogels op hun landerijen, terwijl dit elders helaas minder het geval is. Zij zijn dan ook geneigd om contact te zoeken met de Vogelwacht, die dan vóór de aanvang van het werk de nesten kan inventariseren. Aan dit werk wordt op grote schaal ook door de eierenzoekers deelgenomen, die tijdens het speuren naar kievitsnesten in het veld de noodzakelijke ervaring hebben opgedaan in het vogelgedrag en die ook de jongere generatie meenemen, dus hun kennis doorgeven.

Op deze wijze bestaat er een direct verband tussen het zoeken en het beschermen later, na 12 april.

Inkorting van de raaptijd tot 5 april, of een totaal verbod, zou de animo en de motivatie voor de beschreven nazorg aanzienlijk verminderen, omdat de eierzouker dan niet meer voldoende aan zijn trekken kan komen en dus aan verdere bescherming weinig waarde hecht. Ná 12 april profiteren alle weidevogels van deze nazorg, dus ook eenden, watersnippen, tureluurs e.d., zodat deze beschermende veldwerkzaamheden een belangrijke factor kunnen worden genoemd.

Wordt in Friesland 1 week minder geraapt, dan is er natuurlijk winst voor de kievit. Hierbij valt echter op te merken, dat de kievit minstens 5 legsels kan produceren, zodat de kansen op voortplanting ondanks het rapen niet ongunstig blijven. Hiertegenover staat een verlies, n.l. verminderde interesse voor de nazorg, waarvan alle weidevogels profiteren. Wie zal hier de balans opmaken ?

Mijn zegsman was er wel voor, de handel in kievitseieren te verbieden, omdat financiële factoren dan geen rol meer spelen. Het traditionele beroep, de combinatie jager - visser - eierzouker, is praktisch uitgestorven en geen gezin is meer van deze "oogst" afhankelijk. Een handelsverbod zou matigend en remmend kunnen werken.

Tenslotte: er bestaat een standaardwerk "De Kievit", geschreven door Rinke Tolman, die deze weidevogel 70 jaar lang heeft bestudeerd. Een boek vol details, een vogelportret ten voeten uit. Uitgegeven door Bosch & Keuning te Baarn, maar helaas na 1969 niet meer herdrukt.

H. Kamp
Burg. Hogguerstraat 271
Amsterdam - Slotermeer.
Tel. 132460

Juli 1976, HKa/vDr